

(1er dessin)
à Eugene
Jean Claude

EUGEN MIHĂESCU

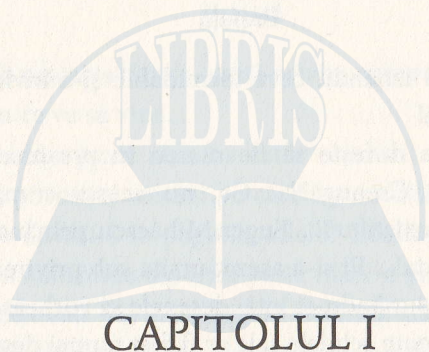
REBEL

Prefață de
academicianul D.R. POPESCU

Desen de
J.C. SUARÈS

editura rao

Amintirile foșnesc asemenea schițelor de idei creionate pe foiță pe care, odată așternute pe hârtie și devenite desene definitive, le mototolesc în pumn și le arunc în coșul de hârtii de lângă planșetă. În liniștea atelierului meu, ghemotoacele parcă prind viață când încearcă să se destindă cu un zgomot imperceptibil. Nu rareori, crochiul e mai bun decât desenul finit. Atunci îl netezesc cu podul palmei și îl privesc comparându-l cu lucrarea pe care o am sub ochi de ore bune și apare chinuită. Schița ascunde în ea zvâcnirea liniei, spontaneitatea ei primară.

De când mă știu, am avut mai puțin memoria cuvintelor, a propozițiilor, a frazelor. Am avut însă memoria imaginilor care defilează fugitiv, tâșnind din trecutul meu amestecate ca și când m-aș juca, schimbând canalele, cu telecomanda televizorului. Colajul filmului vieții mele îmi pare suprarrealist. Pare un vis și totuși nu-i...

Îmi vine în minte prima imagine, prima amintire. Cred că aveam trei-patru ani. Stau culcat pe spate – sunt sub masă –, numai ochii privesc de sub franjurii feței de masă care atinge aproape podeaua. Deasupra, fata în casă așeza farfuriile pentru cină. Vedeam două coloane de marmură roz, care se împreunau în întunecimea de sub fusta creață; zăream parcă

un cuib de pasăre, „un petec de negreață“. Curiozitatea mea precoce era satisfăcută.

M-am născut în anul în care Luftwaffe (aviația Germaniei naziste) a distrus orașul spaniol Guernica, George al VI-lea era încoronat rege al Marii Britanii, Ernest Hemingway publica romanul *A avea sau a nu avea*, Dmitri Șostakovici dezvăluia lumii *Simfonia a V-a* și, în România, poetul Octavian Goga devenea prim-ministru.

Imaginile care îmi revin în minte sunt înecate în ceață, în praful stârnit de molozul zidurilor spulberate de exploziile bombelor. Am venit pe lume în „preziua“ unui cataclism, nu cutremurul din noiembrie 1940, ci al Doilea Război Mondial. Parcă îl văd pe unchiul meu, Costel, sublocotenent de Vânători de Munte, care a trecut pe la noi înainte să plece pe front. Așezat pe marginea patului, în timp ce maimă-mea, în genunchi, îi strecura în buzunarul de la piept, din stânga tunicii militare, o iconiță din fier ca să-i protejeze inima. Costel îmi surăde în timp ce mă privește și poate știe că nu mă va mai vedea niciodată. Nu-mi amintesc cuvintele sale, îmi amintesc culorile: epoleții aurii, canapeaua albastru de Prusia, bereta verde... Culorile le-am reținut.

Deodată, sunt într-o mașină. Stau în picioare între părinții care sunt așezați pe bancheta din spate. Trecem pe lângă case cu ziduri crăpate, undeva în apropiere de Foișor care mie îmi părea un adevărat zgârie-nori. În calea noastră sunt cărămizi pe care șoferul uneori reușește să le ocolească, dar alteori trece peste ele și mașina neagră se scutură. Alunecăm printr-un nor de praf gros, din care răsar siluete în cămași verzi, cu centiroane și cizme care au fost lucitoare, iar acum sunt albite. Se mișcă înfrigurate, fantome ale timpului ce va să vină. Apoi, sunt cu taică-meu de mână, în fața unei case. Să fi fost a noastră? Grilajul porții de la intrarea în curte este deformat de încercarea unui „camion berbec“ de a-l sparge. Nu-mi

amintesc ce-mi spunea taică-meu, doar că oamenii verzi îl căutau pe vecinul de la parter, un negustor de haine vechi. Poate că atunci mi s-a strecurat în măduva oaselor o frică de care cu greu am scăpat: frica de întuneric.

Mătușa mea, Lizica, locuia într-o „casă la curte“, lângă Biserica Delea Nouă, în apropiere de calea Călărașilor, la doi pași de Bariera Vergului. Într-o zi, pe când tata „făcea“ un Tabinet cu Spirache, bunicul meu, unchiul Filip și fiu-său Gioni, am ridicat chepengul care ducea în pivniță și am dispărut în întunericul dens. Nu știu câte ore am stat nemișcat, mort de frică, tresărind la foșnetul cepelor rostogolite, dar, într-un târziu, întunericul și-a pierdut opacitatea și am început să disting umbre familiare. Așa mi-am pierdut teama de obscuritate și nu numai. După ce am scăpat din mâinile adulților care mă căutau disperați de ceva vreme, m-am repezit la prima oglindă. Era prinsă pe ușa unui șifonier oriental, acoperit cu bambus. M-am privit curios să descopăr dacă e adevărat că spaima te face să albești și m-am întristat văzând că sunt neschimbat, cu părul blond ca iarba uscată. Culoarea asta a ciufului meu mi-a adus și primul necaz.

Puștiul care eram avea fața stropită cu pistrui. Am încercat să-i șterg spălându-mă mereu fără să reușesc. Semănau cu stropii de bulion de pe tavanul cămării când a sărit dopul unei sticle. Cercetam chipul copiilor din jurul meu care aveau tenul măsliniu. Nu descopeream petele maronii și asta îmi dădea un sentiment bizar; mă găseam diferit. Bunică-mea, negricioasă la față, când mă spăla în curte – într-un lighean – cu apa de ploaie adunată într-un bufoi așezat sub burlan, mă freca de zor cu un săpun foarte aspru. Îmi spunea că ea „m-a albit“ după ce „m-a luat de la țigani“. Într-o zi, mama m-a lăsat să stau la coadă, la pâine, undeva la întretăierea străzii Știrbei Vodă cu Schitu Măgureanu. Am așteptat cuminte și când, în fine, mi-a venit rândul să dau banii, un găligan m-a luat de

ciuf zicând: „Pui de jidan, ia mai stai tu o dată!“ Umilit, m-am întors acasă cu lacrimi în ochi. Mama mi-a spus că „jidani“ e un cuvânt urât și nu trebuie să-l folosesc niciodată. „Înger, îngerașul meu! Eu sunt mic, tu fă-mă mare. Eu sunt slab, tu fă-mă tare“...

Se spune că, în ziua botezului meu, prefectul a închis circulația pe câteva străzi ca să treacă alaiul ce venea de la Biserica Gorgani, aflată în apropiere de Casa Verde. Păstrez, în subconștient, chipul celei care m-a ținut în brațe la botez, nașa mea, una dintre cele mai frumoase femei din București. Se spune că Nica Gatosky (despre ea este vorba) ar fi fost cea care l-a dezvirginat pe Mihai I. A fost „nevastă“ multora și, la urmă, a sculptorului Ion Vlad. Cine sunt? Cui aparțin? Nedumerirea mea era cu atât mai mare cu cât, în hoinărelile mele prin Cișmigiu, aflat peste drum de casa noastră, mă întâlneam cu ofițeri germani care mă priveau surprinși, mă mângâiau pe cap și, entuziasmați, îmi făceau fotografii. Am înțeles mai târziu că eram, se pare, un bun exemplu al rasei ariene, iar pipăielile însemnau, mai curând, empirice măsurători ale craniului...

La început, războiul a fost o noțiune abstractă. Aflam că există din jurnalul proiectat la cinematograf înaintea filmului. „Bravele“ trupe germane mășcăluiau victorios prin Europa. În casă se discuta despre „apartenența României la națiunile tinere“. Iar noi, puștii, ne „împușcam“, ra-ta-ta-ta, prin dosul curților. Până într-o noapte. Dormeam pe canapeaua din sufragerie, nu departe de un godin smălțuit, alb, cu un burlan șerpuit. Câțiva cărbuni scânteietori trosneau. Deodată, din cealaltă odaie, dormitorul părinților mei, a răzbătut un urlet pe care-l aud și azi în urechi. Maică-mea, într-un hohot sfâșietor, se tăvălea pe jos și tata, mai speriat decât mine, încerca în zadar să o ridice și să o calmeze. Printre hohote am auzit-o povestind coșmarul care o trezise: se făcea că poștașul

îi adusesse o telegramă din care i-a citit că „ofițerul Costel Săndulescu a căzut la datorie în mijlocul pădurii, împușcat cu patru gloanțe în piept“. Așa a intrat războiul în casa noastră, câteva zile mai târziu, când mama a aflat că fratele său murise în munții Cramei, în preziua visului.

Apoi, l-am simțit chiar pe pielea mea. Să fi avut vreo șase ani jumătate, era în patru a patra patruzeci și patru (bizară înșiruire de cifre), plecasem cu mama să cumpărăm de mâncare de la un magazin cu nume ciudat, Transnistria, aflat vizavi de cofetăria Nestor, pe Calea Victoriei. Am ajuns la Catedrala „Sfântul Iosif“ în apropierea căreia se afla o librărie italiană cu o vitrină plină de cărți, dar și de tușuri, acuarele, creioane colorate și caiete pentru desen. M-am oprit brusc din „târâitul picioarelor“ – mersul meu când trebuia să o însoțesc pe mama la cumpărături – și am rămas ținut în fața magazinului, hotărât să nu mă mișc până nu căpătam sticlulele cu cerneală colorată pe care era desenat un pelican. Văzând că e imposibil să mă urnescă, mama a intrat și mi le-a cumpărat (ea a fost cea care îmi lua apărarea când mă certa tata că măzgăleam toți pereții). Când am ieșit din librărie, am auzit sirenele antiaeriene.

– Măncăm macaroane la prânz, mergem acasă, a hotărât brusc mama și ne-am întors din drum.

N-am ajuns bine că am auzit o bufnitură, după care a sunat telefonul. Era tata care ne prevenea că alarma nu este un exercițiu – așa cum se anunțase cu o zi înainte – și trebuie să fugim la adăpost. Casa noastră era lipită de un bloc cu șase etaje. Am intrat prin garaj în subsol și am auzit o nouă explozie, de această dată mult mai aproape. Adăpostul se zgâlțâia la fiecare impact de bombă și fire subțiri de moloz se scurgeau din tavan. Femeile din pivniță scânceau speriate la fiecare bubuitură surdă. Oamenii erau înspăimântați și resemnați în același timp. La un moment dat – nu știu ce

m-a apucat – m-am ridicat în picioare și, desfăcând brațele într-un gest teatral (așa cum mă învăța tata să fac atunci când declamam versuri), am strigat lăsându-i pe toți cu gura căscată: „Simt cum îmi pierd mințile!“ Când au sunat din nou sirenele și am ajuns acasă, mama s-a apucat să dea telefoane să afle dacă familia era întreagă, iar eu m-am strecurat afară și am tulit-o pe Știrbei Vodă spre centru, prin miros de praf și fum, ca să văd ce s-a întâmplat.

Povestea mea s-ar fi putut termina în acea zi, pentru că magazinul Transnistria a fost spulberat de bomba pe care am auzit-o înainte să ne adăpostim. Destinul însă a vrut altceva și eu am ajuns pe Calea Victoriei la timp ca să văd un grup de piloți americani înconjurați de jandarmi. Am știut imediat ce sunt după uniforme de nisipii, bocancii galbeni din piele întoarsă și ochelarii de soare cu rame subțiri aurii. Erau înalți, bronzăți și foarte zâmbitori. Păreau foarte satisfăcuți de isprava lor. Au făcut un masacru, au distrus cartierul Grivița, locuit în mare majoritate de muncitorii ceferiști. Au făcut chisăliță chiar Gara de Nord deși era plină de lume. În zborul de întoarcere la bazele din Biserta, în nordul Tunisiei, americanii au mitraliat din „fortărețele lor zburătoare“ nenorociții care călătoreau pe acoperișul vagoanelor arhipline. Civili nevinovați...

Bombardamentele au devenit din ce în ce mai dese. Nu era atacat numai Ploieștiul, ci și capitala; frontul se apropia de granița noastră, nemții băteau în retragere. În timpul acesta, eu o vizitam des pe bunica. Mă urcam singur în tramvaiul 14 ca să ajung de la Schitu Măgureanu la Agricultori, iar apoi o luam pe jos până la strada Țepeș Vodă. Biata bunica! Era împietrită în durerea ei și-l blestema întruna pe Mareșalul Antonescu, pentru că „i-a omorât băiatul“. Eu auzisem acasă că i l-au ucis rușii. Dar ea nu înceta să spună: „Nu avea ce căuta acolo! Antonescu a spus: «Ostași, vă ordon: treceți Prutul!»“